

A SZOVJET KATONAI EREJE

AZ OROSZ BIRODALOM Nagy Péter cár óta — aki az orosz külpolitikának hódító és terjeszkedő irányt szabott — az európai és világpolitikának egyik legjelentősebb tényezője. Az orosz hódító politika állandó jellegű törekvései — melegvízű és a világforgalomba kapcsolódó tenger szerzése, terület-hódítás és a szláv fajú népek egy birodalomban való egyesítése — az elmúlt két évszázad alatt úgyszólván az összes érdekelt államokkal ellentétbe sodorták a cár birodalmát. Közép-Európában és a Balkánon az Osztrák-Magyar monarchia és a Németbirodalom álltak az orosz terjeszkedés útjában, a Fekete-tenger kijáró szorosainak megszerzésére irányuló terveiket az orosz politika legerősebb ellenlábasa, Anglia hiúsította meg, de az oroszok Ázsiában is szembekerültek Angliával, ahol birtokaikat egyre fenyegetőbben tolták dél felé, India irányába. Távolkeleten az orosz terjeszkedési törekvések 1904—05-ben Japánnal sodorták háborús bonyodalomba a birodalmat. Az orosz hódító és imperialista törekvések voltak a világháborúnak legfőbb okozói is. Bár az oroszok a világháborúban kedvező külpolitikai helyzetben, két legerősebb ellenlábasuk, Anglia és Japán szövetségében és a győztes hatalmi csoportosulásban vettek részt, a háborúból vesztesként kerültek ki. Elvesztették a lengyel területet a Visztula erődített vonalával együtt, a balti peremállamokat és Besszarábiát. De a területi veszteség mellett súlyosbította a helyzetet az is, hogy forradalmi és bolszevista társadalmi és államberendezkedésük kezdetben politikailag teljesen elszigetelte az oroszokat.

A cári birodalom romjain felépült szovjetköztársaság kezdetben belső bajokkal küzdött, külpolitikája Lenin 1924 januárjában bekövetkezett haláláig mindössze a gazdasági és diplomáciai kapcsolatok felvételére és kimélyítésére szorítkozott. A háború utáni évek zűrzavarában az egyre jobban megerősödő szovjet birodalom hamarosan ismét a világpolitika egyik legjelentősebb tényezője lett. Jelentőségét különösen fokozta az, hogy a megindult általános versenyfegyverkezésben nem maradt el a többi nagyhatalmaktól, hanem egy olyan hatalmas hadsereget teremtett, amely jóval nagyobb súlyt tud adni a birodalom hatalmi törekvéseinek, mint egykor a cári hadsereg. A megerősödött szovjet birodalom külpolitikáját ugyanaz az agresszivitás jellemzi, mint a cári birodalomét. A régi és az új Oroszország politikája egy-

aránt támadó jellegű, de a szovjet jóval nagyobb veszedelme a világbékének, mint a cári birodalom volt, mert Közép-Európában a felbomlott Osztrák-Magyar monarchia atomizálódott részei nem tudnak szervezetten ellentállni egy esetleges orosz nyomásnak és mert világhorradalmasító tevékenységével egy új harceszközt vezetett be, amellyel nemcsak az államok külső létét, hanem a belső társadalmi arcvonalat és rendet is egyaránt veszélyezteti. A szovjet a háború utáni világpolitikai helyzet állandó nagy ismeretlenje volt. A harmincas évek első feléig külpolitikai iránykeresése volt tisztázatlan és bár az egész világpolitikai helyzet ma is a teljes zűrzavar állapotában van, a szovjet külpolitikai elhelyeződésének kérdését a franciákkal és a csehekkel kötött szövetsége, valamint az előázsiai államokkal való barátságos viszonya nagyjából eldöntötte. Így ma már inkább az a kérdés tisztázatlan és foglalkoztatja a közvéleményt, hogy mekkora az a katonai erő, melyet a szovjet egy háborús bonyodalom esetén — akár elszigetelten vagy jelenlegi szövetségesei oldalán, esetleg más hatalmi csoportosulás keretében — ki tud fejteni? A nagyközönség, a napisajtó gyakran kétesértékű adatszolgáltatásai és a köztudatban már egészen megrögződött célzatos hírek és adatok alapján, általában túlbecsüli a szovjet katonai erejét. Ezért az alábbiakban a birodalom katonai erőforrásainak számbavételével és a számszerű és szervezési adatok rideg világánál ismertetjük a szovjet katonai felkészültségét, szárazföldi, tengeri és légi haderejének szervezetét, haditechnikai felkészültségét és mozgósítási, valamint gazdasági mozgósítási előkészületeit, hogy azokat a régi cári hadsereg, valamint a többi nagyhatalom katonai erejével egybevetve, megközelítőleg reális és valóságos képét adhassuk a szovjet katonai erejének és háborús teherbíróképességének.

AZ OROSZ SZOVJETEK KÖZTÁRSASÁGA a föld legnagyobb összefüggő állama. Katonaföldrajzi tényezői előnyösek: határvonala általában természetes és jó, legjelentősebb védelmi eleme a hatalmas kiterjedés, amely a támadót felőrli (Napóleon, 1812). A birodalom önellátása tökéletes, anyagi erőforrásai úgyszólván kimeríthetetlen tartalékokat biztosítanak és közel 168 milliónyi lakosságából — amelynek kétharmada az európai területen él — a föld egyik legnagyobb hadserege szervezhető meg. A szovjet kormányzat — a totális állam korlátlan hatalmával élve — a birodalom összes élő és anyagi erőforrásait a katonai célok szolgálatába állította: az 1927-től 1937-ig terjedő két ötéves terv kizárólagos célja a fegyveres erő lehető legtökéletesebb kicépítése és legkorszerűbb felfegyverzése volt. A szovjet birodalom a szó valódi értelmében militarizált állam, ahol minden katonai célt szolgál.

A haderő kiegészítése az általános védkötelezettség és az emberanyag lehető legteljesebb kihasználásának elvén alapszik. Ezt célozza az 1936 augusztus 11-én kiadott azon rendelet is, mely szerint a tényleges katonai szolgálat már a 19. életévben kezdődik és — hogy a legrövidebb idő alatt a lehető legnagyobb kiképzett tartalékokat szervezhessék meg — négy éven át, 1936-tól 1940-ig

évente egy és fél születési korosztályt hívnak be tényleges szolgálatra.¹

Míg a régi cári birodalomban 1913-ban az évi teljes újoncjutalék 505.000 fő volt, addig ma a kb. 1,340.000 főnyi évi születési korosztályból 1,200.000 főt soroznak be, azaz a békebeli létszámnak több mint a kétszeresét. Mivel pedig 1936-tól 1940-ig egy és fél évfolyamot hívnak be évente, az évi újoncjutalék kb. 1,800.000 főt tesz ki és ebből 1,200.000 főt képeznek ki fegyveres szolgálatra. Mivel ezt a hatalmas tömeget még a pénzügyi és anyagi erőforrások legtéljesebb kihasználása mellett sem lehet állandóan fegyverben tartani, az általános védkötelezettséggel kiegészülő keretrendszer mellett bevezették a milicrendszert is, azaz a behívott újoncnak csak egy része vonul be tényleges szolgálatra, a többi részben a csapatnál, részben a lakóhelyén részesül rövid kiképzésben. A kettős rendszernek megfelelően „keretállományú“ és „territoriális“ csapatok és magasabb kötelékek vannak. A bevonuló újoncok 33%-a (kb. 390.000 fő) a keretállományú csapatokhoz kerül és ott 2—4 évig szolgál,⁸ majd a 35. életévig az első, a 40. életévig a második tartalékba kerül. Az újoncok 25%-a (kb. 300.000 fő) a territoriális csapatokhoz vonul be és az első évben 3 havi, a második évben 2 havi és a következő három évben 1—1 havi rövidített kiképzésben részesül. A keretállományú és territoriális csapatok feltöltése után fennmaradó hadkötelesek (az egész kontingens 42%-a, azaz 510.000 fő) úgynevezett „csapatonkívüli kiképzés“-t kapnak, amelynek tartama 5 éven át összesen 6 hónap. Ez a kiképzés az „Ossoaviochim“-szervezet helyi szerveinél folyik, mely szervezet egyben a polgári légi- és gázvédő szolgálatot is ellátja. Természetes, hogy e rendszer mellett csak a keretállományú csapatok számíthatók teljes értékűnek, a territoriális csapatok legénysége alig hadrafogható és a csapaton kívül kiképzettek katonai értéke rendkívül csekély.

A szovjethaderő békelétszáma a hivatásos keretet, a zsoldos különleges alakulatokat (határőrség, OGPU, fogolyörző- és kísérő csapatok stb.) és a kiképzésre bevonuló egy és fél korosztályt számítva kb. 1,800.000 főre becsülhető, a kiképzett tartalék jelenleg kb. 8,500.000 fő és 1940-ben előreláthatólag 13—15 millió lesz, míg a cári birodalom kiképzett tartaléka 1914-ben csak 6,000.000 fő volt és ebből 4.550.000 embert mozgósított.

A hadsereg a szárazföldi, a tengeri és a légi haderőből, valamint a különleges alakulatokból áll. A birodalom területe 11 katonai kerületre van felosztva, ezek nagyjában egybeesnek a tanácsköztársaságok területével.

1. Moszkvai kerület (Moszkva): 3 lövészhadtest és 1 önálló lovasdandár.

¹ Az összes számszerű és szervezési adatokra felhasznált forrásmunkák: Société des Nations, Annuaire Militaire. 1936. — Wilhelm Müller-Loebnitz. Die Rüstung der Welt. 1935. E. S. Mittler u. Sohn, Berlin. — Nemes Erdős László. Katonai Évkönyv. 1936. Gergely R. kiadása. Budapest. — A. W. Iwanow. Kurze Zusammenstellung über die russische Armee. R. Eisenschmidt. Berlin. — F. Rydeberg, C. Kempff, G. Gárding. Russlands Rüstung. L. Voggenreiter. Potsdam.

² A tényleges szolgálati idő a tengerészeméi 4 év, a repülőknél és partvédelmi tüzérségnél 3 év, a többi fegyvernemnél 2 év.

2. Leningradi kerület (Leningrad): 2 lövészhadtest és 1 önálló lovasdandár.
3. Volga kerület (Samara): 2 lövészhadtest és 1 lovashadosztály.
4. Ukrán kerület (Kharków): 5 lövészhadtest és 2 lovashadtest (összesen 5 lovashadosztály).
5. Északkaukázusi kerület (Rostów): 2 lövészhadtest és 1 lovashadtest (3 lovashadosztály).
6. Fehérorosz kerület (Smolensk): 4 lövészhadtest és 1 lovashadtest (3 lovashadosztály).
7. Középázsiai kerület (Taskent): 1 lövészhadtest, 1 lovashadosztály és 3 önálló lovasdandár.
8. Szibériai kerület (Novosibirsk): 4 lövészhadtest, 2 lovashadosztály és 1 önálló lovasdandár.
9. Kaukázusi „vörös zászló” hadsereg (Tiflis): 6 lövészadosztály és 1 önálló lovasdandár.
10. Távolkeleti hadsereg (Khabarosz): alakulatai a szibériai S. kerületbe sorolnak.
11. A kozákok katonai kerülete (Alma—Ata): alakulatai a középázsiai 7. kerületbe sorolnak.

A szárazföldi haderő tehát békében 23 lövészhadtestből (összesen 65 keretállományú és 25 területiális lövészadosztály), 4 lovashadtestből (összesen 16 lovashadosztály) és 6 önálló lovasdandárból áll. E magasabb kötelékeken belül 263 gyalogezred, 80 lovasezred¹, 100 könnyű tüzérezred, 23 keretállományú és 2 területiális közepes és nehéz tüzér ezred, kb. 6 harcokcsiezred és 11 önálló harcokcsiosztály, 16 páncélgépkocsiosztály, 3 gázezred, 12 önálló gázzászlóalj és 12 önálló gázszázad, valamint a megfelelő számú műszaki és híradócsapat stb. van. A békealakulatokat a tartalékból feltöltve, háború esetén kb. 133 lövész- (gyalog-) hadosztály, 16 lovashadosztály és 6 önálló lovasdandár mozgósítható. A keretállományú hadosztályok a határok mentén állomásoznak, a területiális egységek az ország belsejében. A határmenti katonai kerületekben sűrűbb a csapatelhelyezés: a legtöbb csapat a Lengyelországgal és Romániával határos fehérorosz és ukrán kerületekben állomásozik. Mozdósítás esetén a békehadsereg megkésztérezhető, de nem valószínű, hogy a fegyverzet és felszerelés e célra elegendő volna.

A birodalom földrajzi kiterjedése és az előrelátható hadszínterek hatalmas arányai erős és nagy teljesítőképességű légi haderő szervezését követelik. Ezért a második ötéves terv súlypontja a légi haderő fejlesztésén van: 1937 végéig 5000 első vonalbeli új harci repülőgépet akarnak készíteni. A bombázó és vadászalakulatok nagy számából (kb. 70%) és a Moszkva és Leningrad, továbbá Odessza környékén csoportosított erős központi tartalékok képzéséből arra lehet következtetni, hogy a légi haderő egy jelentős részének messzeható hadászati támadó feladatot szánnak. A légi erők zöme az európai területen van, de az 1933—34. évi keletázsiai politikai feszültség miatt kénytelenek voltak a légi erő aránylag jelentős részét, mintegy 800 gépet a Távolkeletre szállítani.

¹ Egy gyalogezred szervezése: 3 zászlóalj (a 3 század, 1 géppuskás század, 1 gyalogsági üteg 58 mm-es aknavetővel és 37 mm-es gyalogsági ágyúval, 1 távbeszélő szakasz), 1 lovas felderítő szakasz, 1 gyalogsági tüzérosztály (a 2 üteg: a 3 drb. 76 mm-es ágyú), 1 távbeszélő szakasz, zene, politikai osztály, ezredklub és ezrediskola (3 puskás, 2 géppuskás és 1 közigazgatási tanszakasz).

Egy lovasezred 4 lovasszázadból és 1 lovas géppuskásszázadból áll.

A szárazföldi hadsereghez 18 repülődandár (összesen 48 osztály és 58 önálló század), a haditengerészethez 4 repülődandár (összesen 19 osztály és 7 önálló század) van beosztva. A kaukázusi és a Volga katonai kerületekben ezenkívül még 1 önálló ezred, 5 önálló osztály és 7 önálló század állomásozik. A légi haderő jelenlegi létszáma kb. 4300 repülőgép és 26.000 fő.

A haditengerészet fejlesztése és korszerűsítése a haderő többi részeihez képest valamivel elmaradt. A hajóhad zöme (44 úszóegység) a Keleti-tengeren állomásozik, a Fekete-tengeren 20, Távolkeleten 17 úszóegységből álló hajóhadat tartanak, ami természetesen eltörpül Japán tengeri világhatalma mellett. A keletitengeri hajóhad sem veszi fel a németekével a versenyt, de arra alkalmas, hogy a német hajóhadnak a nyílt tengerre való kifutását, tehát egy másik tengeri nagyhatalommal való háborús bonyodalom esetén a hátsó vonalakat zavarja és a német tengeri haderő egy jelentős részét lekösse. A szovjethajóhad összes űrtartalma 232.496 bruttóregisztertonna, a létszám 29.039 fő.¹

A légi haderő korszerű fejlesztése mellett különös igyekezettel foglalkoztak a hadsereg gépesítésével. A gépesítésre vonatkozó adatok a szakirodalomban teljesen ellentmondók: a nehéz- és légvédelmi tüzérség, a harckocsi és páncélgépkocsi alakulatok gépesítéséről áll csak rendelkezésre néhány kevésbé megbízható adat. A kísérleti évek alatt a szovjet 4 kísérleti gépesített dandárral rendelkezett és jelenleg 11 gyaloghadosztály teljes gépesítése van folyamatban.⁸ Nem ellenőrizhető adatok szerint a szovjet 3000 drb belföldi gyártmányú korszerű harckocsival rendelkezik. A gépesítés ütemére jellemző, hogy míg 1929-ben a hadseregben egy katonára 2.6 HP esett, addig az arány 1933-ban már 77 HP-re emelkedett.

Hogy a militarizált szovjetköztársaságról alkotott képet teljessé tegyük, meg kell emlékeznünk a hadseregen kívül folyó katonai kiképzésről. A már említett „Ossoaviochim“ gáz- és légvédelmi szövetség 17.000. 000 tagot számlál, az „Avtodor“ gépkocsizó szövetségben 3.000. 000, a vörös kereszt egyesületben 7.000.000 tag nyer katonai jellegű kiképzést. A „Vorosiloff lövészek“ szövetségében 720.000 ember gyakorolja a céllövő sportot. Az ifjú kommunisták „Komsomol“ szövetségében 3.000.000 ifjú részesül katonai előképzésben. Az összes főiskolákon tartalékos tiszti kiképzés folyik.

A szovjet haderejének hatalmas arányai, a fegyverkezésnek és a hadianyag korszerűsítésének rohamos üteme az első pillanatban lenyűgözik a szemlélőt és hajlandóvá teszik arra, hogy Dzsingisz kán mindent elsöprő hordái korszerű utódának tekintse a szovjet háborús apparátusát. Kétségtelen, hogy a szovjet katonai ereje rendkívül komoly és jelentős hatalmi eszköze a birodalom politikai akaratának, de a többi nagyhatalmak hadseregének hasonlóan gyors ütemű fejlődését tekintve, világviszonylatban ma sem félelmetesebb, mint annak idején a cári birodalom hasonlóan félelmetes hírű hadserege volt. Összehasonlításként tanulmányozzuk az alábbi táblázat adatait.

¹ Rüstung der Welt. 1935.

² Deutsche Wehr, 1936. évfolyam 149. oldal. Moszkauer Brief.

	Léleksz.	Kiképz.	Léleksz.	Kiképz.	Harck. Repülőg.	
	milliókban	tartaléka	milliókban	tartaléka	száma	1935-ben
	1914-ben		1935-ben			
Oroszország.....	164	6,000.000	168	8,000.000	3000	4300
Franciaország ...	36·6	5,000.000	41·8	6,000.000 ¹	4300	5160
Olaszország	34·5	3,000.000	42·4	5,000.00	400	2100
Japán	51·5	1,500.000	68	2,000.000	750	2100
Lengyelország ...	—	—	33	3,600.000	600	1450
Német Birodalom	67	5,000.000	66	?	?	?

A táblázatból azonnal szembeötlik, hogy a szovjet hadereje fejlődésének üteme nem volt gyorsabb, mint a többi nagyhatalmaké. Kiképzett tartalékainak létszáma sem lépi jelentősen túl az 1914. évi arányt és haditechnikai felkészültsége, támadó jellegű hadieszközeinek száma sem nagyobb aránylag, mint a többi hatalmaké. Ami pedig a haderő fejlesztésére vonatkozó, 1940-ig előirányzott további terveit illeti, nem szabad figyelmen kívül hagyni, hogy a rivális hatalmak hasonló ütemben igyekeznek a szovjet katonai fejlődésével lépést tartani. A szovjet katonai erejének mérlegelésénél katonai tekintetben a Német Birodalom ma még ismeretlen nagyságú hadereje² lesz a döntő tényező, politikai tekintetben pedig az a teljesen bizonyos tény, hogy a keletázsiai területre kimozdíthatatlamil befészkelődött Japán ugrásra készen áll a szovjet hátában, ami azt jelenti, hogy a birodalom egy háborús bonyodalom esetén nem tudja teljes katonai erejét nyugat felé fordítani, mint azt 1914-ben tehette.³

A HADERŐ SZERVEZÉSE MELLETT a szovjet háborús gazdasági előkészületei foglalkoztatják legjobban a közvéleményt. Kétségtelen, hogy a szovjet a két ötéves terv folyamán nagyarányú háborús gazdasági előkészületeket tett, de gazdasági és ipari teljesítőképessége még a felfokozott munkáütem mellett is elmarad a többi nagyhatalmakétól. Hacsak a hadiipar legfontosabb nyersanyagait tesszük összehasonlítás tárgyává, úgy azonnal szembeötlik a szovjet elmaradottsága.

	szén		nyersvas			acél			
	termelés millió tonnákban								
	1927/28	1932	1937	1927/28	1932	1937	1927/28	1932	1937
Oroszország	32	64	153	3·0	6·2	18·0	4·2	5·9	19 ⁴
Német Birod.	153			13·1			16·1		
Franciaország	52			9·3			8·3		
Anglia	255			7·4			9·2		
U. S. A.	542			37·2			44·5		

Mint a táblázatból kitűnik, az orosz termelés — ha az előirányzott mennyiséget sikerül is elérni — csak 1937-ben fogja Németország termelését meghaladni és 1932-ben félannyit sem termeltek, mint Németország. Még rosszabb az arány, ha a termelést az államok lélekszámához mérjük. Az évi nyersvasfelhasználás egy főre eső

¹ Ebből 4,500.000 fehér és 1,500.000 színes.

² Nemes Erdős László. Az általános védkötelezettség Németországban. Magyar Szemle, XXVI. kötet, 265. oldal.

³ Ligeti Lajos. Japán és a keletázsiai bonyodalom. Magyar Szemle, XXVI kötet, 211. oldal.

⁴ Előirányzat az ötéves terv szerint.

hányada Oroszországban 1932-ben 37 kg volt és csak 1937-ben lesz 100 kg, ezzel szemben 1929-ben az arányszám Németországban 200 kg, Franciaországban 250 kg és az Egyesült Államokban 500 kg volt.

Kétségtelen, hogy a szovjet megszervezte a birodalom tökéletes nyersanyag- és erőforrásellátását és a hadvezetés szempontjainak megfelelően építették ki a gazdasági, nyersanyag és ipari gócpontokat és területeket is. A régi Don- és Donec-medence szén- és ipari központja elvesztette jelentőségét és másodrendű gazdasági területté minősült. Gazdasági, de elsősorban hadászati szempontból a gazdasági főalapot hátrahelyezték az Ural vidékére, ahol 1930 óta nagyarányú építkezések és állandó geológiai kutatások folynak. A háború végén még úgyszólván lakatlan területen ma mozgalmas élet folyik és városok és gyártelepek sora épült ezen a helyen. Az új gazdasági központ mellett az energiaellátás főforrását még mindig a kaukázusi földolajtelepek képezik, bár a hírek szerint a kusnecki kerületben gazdag földolaj- és széntelepekre bukkantak. A tervek szerint a hadigazdálkodás központja az Ural-Emba-terület lesz, a nyugati határvidéken pedig a régi Don-Donec-medence lesz a kiegészítő központ, ahol továbbra is nagyarányú építkezés és geológiai kutatás folyik. A szovjet a Távolkeleten egy másik gazdasági kiegészítő területet akar szervezni. A munka már megkezdődött, a gyárak és ipartelek építése már folyik és a Jeniszei-folyó mentén állítólag már nagyarányú szén- és földolajtelepekre bukkantak.

A vasúti és úthálózat és a közlekedési viszonyok a szovjet háborús felkészültségének leggyengébb oldala. A közlekedés már a cári uralom alatt is elmaradott állapotban volt, de a háború után sem tartott lépést a gazdasági fejlődés és a fegyverkezés ütemével. Az orosz vasúti hálózat 1900-ban 44.000 km volt, 1917-ben 69.000 km és 1934-ben 84.000 km volt, tehát míg a cári kormányzat 17 év alatt 25.000 km vonalat épített, addig a szovjet csak 15.000 km-rel fejlesztette a vasúti hálózatot. A meglévő gördülő anyag mennyisége és minősége is visszaesést mutat: míg 1916-ban 29.000 mozdony, 640.000 teherkocsi és 28.000 személykocsi állott rendelkezésre, addig 1934-ben a kocsipark már csak 24.000 mozdonyból, 540.000 teherkocsiból és 26.500 személykocsiból állott. A közlekedés még az első öt éves terv folyamán is mostohagyermek volt a hadigazdálkodásnak, míg a helyzet majdnem katasztrofális voltát felismerve, a második öt éves terv folyamán nagyarányú beruházásokat eszközöltek: az előirányzott 133 milliárd rubelből 26 milliárd rubelt fordítottak a közlekedés fejlesztésére, míg az első öt éves terv folyamán e célra csak 67 milliárd jutott. A tervek szerint 1937 végéig kb. 250.000 teherkocsival és megfelelő számú mozdonnyal akarják szaporítani a kocsiparkot és a meglehetősen gyenge vonalak teljesítőképességét annyira akarják emelni, hogy a személy- és teherforgalom a jelenlegi 237 km/óra átlagsebesség 30—35 km/óra emelkedjék és a mozdonyok napi működési sugara 350—450 km-t tegyen ki.

A vasúti közlekedésnél még elmaradottabb — a korszerű hadviselés egyik legfontosabb tényezőjének — az úthálózatnak és az

automobilizmusnak az állapota. A szovjet e téren messze el van maradva a többi hatalmak mögött, amit az alábbi táblázat adatai igazolnak. Különösen szembeötlő az arány, ha az úthálózatnak az állam területéhez viszonyított sűrűségét és a gépjárműveknek az állam lakosságához viszonyított mennyiségét tekintjük.

	Uthálózat hossza km-ekben 1935-ben	Az állam egy km ² -ére eső út hossza	Gépkocsik motorkerék- párok száma 1935-ben
Oroszország	357.000	0·016	180.000 9.000
Német Birodalom	360.000	0·76	776.000 933.800
Franciaország ...	652.000	1·18	2,037.000 520.000
Anglia	285.000	1·16	1,881.000 613.000
U. S. A.	1,160.000	0·14	24,752.000 95.600
Lengyelország ...	226.000	1·06	25.700 8.500

A gazdasági és ipari teljesítőképességre és a közlekedési viszonyokra vonatkozó összehasonlító adatok azt bizonyítják, hogy a szovjet e téren hatalmas előhaladást tett ugyan, de míg haderejének számszerű nagysága vetekszik a többi nagyhatalmakéval, addig az anyagi felkészültség tekintetében legfeljebb elérte vagy megközelítette azokat, de hatalmas területéhez, lélekszámához és gazdasági viszonyaihoz viszonyítva még mindig el van maradva a többi nagyhatalmak mögött.

SZÁNDÉKOSÁN NEM FOGLALKOZTUNK a szovjet hadseregének társadalmi osztályok és politikai pártok szerinti összetételével, mert ebből a szovjet háborús teljesítőképességére következtetéseket levonni üres és meddő találgatás lenne. A szovjet hadserege ma már nem azonos az első évek forradalmi hadseregével: a parancsnokok választása, katonatanácsok rendszere és az összes forradalmi intézmények már több mint egy évtizede megszűntek. Az a tény, hogy a parancsnokokból nyugati mintára tisztikart szerveztek és a tisztikar a múlt év óta már nemcsak a proletár, hanem a volt polgári és kisbirtokos (kulak) osztályból is sorozódik, nem jelent újabb fordulatot, hanem csak egy már évek óta meglevő tényállapot törvényesítését. A szovjet haderőben nyugati mintára szervezett fegyelem van, a tiszt a katonának kizárólag katonai elöljárója, parancsnoka és kiképzője. A katona politikai nevelésével a minden magasabb parancsnoksághoz és csapattesthez beosztott politikai osztályok (Politruk) foglalkoznak, akiknek azonban katonai természetű ügyekben hatáskörük nincsen.

A hadsereg összetételében a kommunista párt tagjai nincsenek többségben: 1935-ben a legénységből 49.5% volt a kommunista párt vagy az ifjú kommunista szövetség (Komsomol) tagja, míg 50.5% pártonkívüli volt és csak a tisztikarból volt 71.8% beszervezett kommunista, a többi pártonkívüli.¹ Azt a jelenséget azonban, hogy a szovjet hadseregének fegyelme a nyugati államok mintájára van szervezve és tagjainak csak a fele beszervezett kommunista, továbbá, hogy a hadvezetőség a nem kommunista elemeknek a tisztikarban egyre jobban helyet ad, nem szabad a hadsereg elpolgárosodása előjelének tekinteni: a szovjet hadon — ha szervezetében és összetételében

¹ Annuaire Militaire, 1936.

azonos is a nyugati államok hadseregeivel — ma is a szovjet világhorradalmasító célkitűzéseinek hatalmi eszköze.

Bizonyítani kívántuk, hogy a szovjet fegyveres hatalmát és háborús teljesítőképességét sem túlbecsülni, de aláértékelní sem szabad. Hogy mértékadó katonai körökben is ez a vélemény, Grazioli olasz tábornok szavait idézzük, aki a legutóbb Minsk környékén tartott hadgyakorlaton vett részt. „Ez a hadsereg egy félelmetes hatalmi eszköz. Ha az állam politikai, társadalmi és gazdasági viszonyai is éppen olyan szilárdak, mint a fegyveres ereje, ha a lakosság erkölcsi erői — ami minden katonai szervezet alapja és ami ma jóval fontosabb, mint valaha — éppen olyan szilárdak és olyan mélyen gyökerezők, úgy cáfolhatatlanul állapíthatjuk meg, hogy a szovjetköztársaság hadszervezete valóban egy erős és nagy nép hatalmi eszköze.“ Ehhez csak azt kell hozzátennünk, hogy a szovjeturalom alatt nagyon kérdéses, minők a lakosság erkölcsi erői és azok hogyan tudnak egy háborúban érvényesülni.

NEMES ERDŐS LÁSZLÓ